

VLAAMSCH NATIONAAL VERBOND (VNV),
eind 1933 opgericht met het doel de talrijke ge-
westelijke en plaatselijke Vlaams-nationalistische
partijen en groepen samen te smelten tot één orga-
nisation. Moeizame onderhandelingen gingen de
oproep van Staf de Clercq vooraf, die op 8 okto-

ber 1933 bekend gemaakt werd en waardoor de stichting van het VNV werd aangekondigd. Staf de Clercq werd de leider en is dit gebleven tot zijn overlijden op 22 oktober 1942. Het is hoofdzakelijk het driemanschap Staf de Clercq - Hendrik J. Elias - Ernest van den Berghe geweest dat het VNV georganiseerd en geleid heeft.

Zowel de oprichting als de organisatie stuiten op moeilijkheden. De bestaande gewestelijke partijen waren aanvankelijk niet geneigd zichzelf te ontbinden om op te gaan in de pas gestichte organisatie. In Limburg b.v. trad de Katholieke Vlaamsche Volkspartij (KVV) van Gerard Romsée wel toe tot het VNV, doch zonder op te houden te bestaan als partij. Te Antwerpen weigerde Het Vlaamsche Front (Frontpartij) toe te treden. Niettemin heeft het VNV zich weten door te zetten als eenheidsorganisatie van de Vlaams-nationalisten. De meeste plaatselijke groepen en partijen werden opgenomen en verdwenen, met uitzondering van het Verdinaso. In 1935 werden de meeste plaatselijke weekbladen samengesmolten tot één weekblad, Strijd, orgaan van het VNV. Bij de parlementsverkiezingen van 1936 was de eenheid verwezenlijkt en werden in alle Vlaamse arrondissementen door het VNV lijsten ingediend onder de benaming: Vlaamsch Nationaal Blok. (Voor de verkiezingsuitslagen z. Nationalistische partij en V.B.). Het VNV werd tot een sterke organisatie uitgebreid met een eigen dagblad, Volk en Staat, een eigen weekblad, Strijd, met eigen radiouitzendingen, verzorgd door Vlanara (Vlaams-nationale Radio-omroep). Nevenorganisaties werden opgericht: het VNVV (Vlaamsch Nationaal Vrouwenverbond), het AVNJ (Algemeen Vlaamsch Nationaal Jeugdverbond), het VNS (Vlaamsch Nationaal Syndikaat), Arbeidsorde e.a. Naar het voorbeeld van het Verdinaso werd een Werfbrigade of Grijsze Brigade in het leven geroepen. Het VNV had een eigen vlag: oranje met in het midden een blauwe driehoek op witte ondergrond met blauwe cirkel

V.N.V.
ANTWERPEN

VOLKSGENOOTEN !

Het **Vlaamsch Nationaal Verbond**

zwichet niet voor het ROODE FASCISME dat onze onweersaanbare opmarsch tracht te stuiten.

Onze **VOLKSVERGADERING**
TEGEN DEN OORLOG

gaat beslist door op **ZONDAG, 3 NOVEMBER** om half elf, in de **ZAAL "GRÜTER,"** Mechelsche Steenw. 123 Antwerpen

Sprekers :

Maurits Lambregts - Ward Hermans - Thomas Debacker

De **KOMMUNISTEN** en **SOCIALISTEN** die samen het **ROODE FASCISTISCH FRONT** hebben gevormd, willen ons **VRIJ** woord versmoren.

WAAROM ?

Omdat het Volk niet mag weten dat het **ROODE FASCISME** op dit oogenblik een wereldoorlog wil ontketenen.

De socialistische leiders - Vandervelde - Hubin - Piérard - Huysmans e. a. willen met wapengeweld de vreemde marxistische bonzen wreken, die lafhartig hun volgelingen in den steek hebben gelaten.

Het roode kapitalisme dat het geld van de Bank van den Arbeid belegde in chemische ondernemingen - **MUNITIEFABRIEKEN** - berekent reeds de profieten die een wereldoorlog zal opleveren.

De kommunisten zien het oogenblik gekomen om hun laatste troef uit te spelen : het ontketenen van een wereldoorlog die hen toelaten zou de roode vlag te planten op de puinen van de Westersche beschaving.

De roode ministers De Man-Spaak hebben de banken gered en het land tot failliet gedoemd.

Volksgenooten !

De economische krisis verscherpt. Het oorlogsmonster dreigt. Gij staat onmachtig omdat de profiteurs der partijpolitiek u hebben verdeeld in klassen en groepen. Eendracht alleen kan redding brengen.

Er is maar eene macht die het roode fascisme schrik aanjaagt.

Het is het **V. N. V.** **Daarom. Harop !**

Slaat met ons het oorlogsmonster neer en werkt mee aan den opbouw van de **Vervoeft onze rangen.**

Corporatieven Dietschen Volksstaat

die orde zal doen heerschen en die welvaart verzekeren zal.

HET V.N.V. HOU ZEE

Uitnodigingskaart voor de Volksvergadering zins te verkrijgen bij de propagandisten van het V.N.V.

Leert onze machtige kamporganisatie kennen. - Abonneert op ons WEEKBLAD "De Strijd," Abonnement tot einde jaar 4 frank te storten op postrekening N° 4131.22 Vl. Nat. Verbond Antwerpen

IVe LANDDAG
21-22 MEI - GENT

Den 16ⁿ Mei 1938.

Waarde Kampgenoot,

IK heb het genoeg U hierbij een toegangskaart voor een voorbehouden plaats op den IV^{em} V. N. V. Landdag te laten geworden.

Ik maak van de gelegenheid gebruik om U m'n dank te zeggen voor Uwe medewerking in het verlopen jaar en druk de hoop uit dat deze samenwerking inniger en vaster moge uitgroeien in de komende dagen, ten bate van ons wordend Vaderland, Dietschland, ten bate van ons herboren Volk, het Nederlandsche !

Met kameraadschappelijken groet.

Het V. N. V. Houzee !

Hapollery

(Delta-vlag). De strijdkreet van het VNV was :
Hou-zee !.

Leidende figuren waren naast Staf de Clercq, Hendrik Elias en Ernest van den Berghe, Gerard Romsée, Jeroom Leuridan, Reimond Tollenaere, Edgard Lehembre (Jeugdleider), Karel Lambrechts (VNS), mevrouw M. Gravez-Haegens, mevrouw M.O. Maréchal-van den Berghe (VNVV), Victor Leemans (Arbeidsorde). Mr. Hendrik Borginon nam een eigen plaats in het VNV in.

Ideologisch waren er uiteenlopende en tegenstrijdige richtingen die slechts moeizaam door het gezag van de leider overbrugd werden. Er waren de scherp anti-Belgische richting der Dietsers of Groot-Nederlanders en de gematigde richting der federalisten. Er waren de rechtse, autoritaire richting en de democratische richting. Het onvoorwaardelijk Grootnederlands standpunt werd verzwakt en praktisch verlaten door het aanvaarden van het federalisme, in de formulering van Staf de Clercq evenwel als „de wachthalle op de weg naar Groot-Nederland”. De rechtse, autoritaire stroming werd gekanaliseerd in de richting van het corporatisme, met behoud van een democratische volkscontrole en met afwijzing van de dictatuur.

Belangrijk waren de landdagen (aanvankelijk te Kester), waar door de leider een grote redevoering gehouden werd waarin het standpunt en het programma bepaald werden (Landdagreden). In 1935 verscheen De Dietsche Volksstaat, een uitvoerige uiteenzetting van de staatkundige en maatschappelijke visie van het VNV, geschreven door H.J. Elias. Belangrijke publikaties zijn verder : Inzichten en Standpunten door S. de Clercq en Hier is het V.N.V. Doelstelling en programma. In 1936 kwam, onder invloed van het weekblad Nieuw Vlaanderen en met de steun van het dagblad De Standaard (Gustaaf Sap), een zg. Concentratiepolitiek aan bod die het samengaan beoogde van de KVV (de Vlaamse vleugel van de katholieke partij) en het VNV. Op 8 december 1936 werd een beginselakkoord ondertekend, namens de KVV door dr. Alfons Verbist, prof. Gaston Eyskens en prof.

Edgar de Bruyne, namens het VNV door mr. Hendrik Borginon, mr. Hendrik Elias en mr. Gerard Romsée. Dit akkoord, dat principieel een grote draagwijdte had, bleef zonder praktisch gevolg. Vermelding verdient nog het akkoord VNV-Rex van 6 oktober 1936, waardoor Rex het federalisme onderschreef en aanvaardde zijn actie te beperken tot Wallonië en Brussel.

Het VNV heeft ook een aandeel gehad in de zg. Los van Frankrijk-actie, gericht tegen het geheim militair akkoord tussen België en Frankrijk en voor een neutraliteitspolitiek. Over 't algemeen heeft het VNV tegenover de Belgische politiek en de in verval verkerende parlementaire democratie een negatieve houding aangenomen. Na mei 1940 ging het VNV, na een aanvankelijke aarzeling, de weg op van de collaboratiepolitiek. Het VNV beleefde, vooral de eerste jaren van de oorlog, een grote machtsontplooiing.

In Volk en Staat van 11 augustus 1940 verscheen een oproep van Staf de Clercq voor een brede Vlaamse volksbeweging. Lijsten met de namen van bekende personen die hun instemming betuigden, werden gepubliceerd, doch ingevolge een tussenkomst van de Duitsers werd deze publikatie gestaakt. De Raad van Leiding van het VNV werd uitgebreid en bestond toen uit: Staf de Clercq, prof. dr. Frans Daels, Edgar Delvo, H. Elias, J. Leuridan, G. Romsée, R. Tollenaere, prof. dr. Reimond Speleers, E. van den Berghe en Jan Timmermans. Op 5 mei 1941 werd een overeenkomst ondertekend door Staf de Clercq voor het VNV, Jef François voor het Verdinaso en Odiel Daems voor Rex-Vlaanderen, waardoor de Eenheidsbeweging-VNV tot stand kwam. Ingevolge deze overeenkomst werden Pol le Roy (voor het Verdinaso) en Odiel Daems (voor Rex-Vlaanderen) opgenomen in de Raad van Leiding. J. François werd commandant van de Dietsche Militie-Zwarte Brigade, doch meldde zich in augustus 1941 als vrijwilliger voor het Oostfront. Hij werd opgevolgd door Joris van Steenlandt. Pol le Roy zou spoedig het VNV verlaten.

Het **V.N.V.**

KAMPT ALLEEN VOOR
EIGEN DOELSTELLING

Geef voorkeurstem aan onze leden of stem wit,

in geen geval voor den zoetwaterfederalist Borginon

DIETSCHLAND HOU ZEE!

Drukkerij K. LACROIX, Maalderstr. 20, Antwerpen

Talrijke VNV-ers werden in belangrijke functies benoemd. Deze deelneming in het bestuur van het land is een belangrijk aspect van de collaboratie-politiek. De vernederlandsing van de administratie in belangrijke departementen en vooral in de talrijke nieuw opgerichte organismen schiep een nieuw klimaat en leidde tot een gewijzigde verhouding tot de Belgische Staat. Op Vlaams gebied kon het VNV in korte tijd veel verwezenlijken. Ook te Brussel werd de toestand gesaneerd, o.m. door de benoeming van dr. Jan Grauls tot burgemeester van Groot-Brussel. Op het eind van de oorlog zaten 43 % van de kinderen in Groot-Brussel in Vlaamse klassen. Een merkwaardig gevolg van deze toestand was, dat de hogere VNV-ambtenaren druk zouden uitoefenen op de VNV-leiding om ondanks alles de collaboratiepolitiek voort te zetten. Zij vreesden van een staken van deze politiek de val van de Militärverwaltung en een algemene chaos in het land. Een belangrijk feit, met zwaarwegende gevolgen, was de ondertekening door Staf de Clercq van de overeenkomst met de Duitsers, waardoor het Vrijwilligerslegioen Vlaanderen opgericht werd. Verwikkeld in een opbodpolitiek met extreme Duitsgezinde organisaties, zoals de DeVlag en de Algemeene SS-Vlaanderen, was De Clercq zeer ver gegaan op de weg der collaboratie met Duitsland, niettegenstaande ernstige ontgoochelingen en toenemend wantrouwen tegenover de Duitse politiek. In zeer moeilijke omstandigheden, gehinderd door de censuur en de inmenging van Duitse instanties, legde het VNV de nadruk op de eigenheid en het bestaansrecht van het Vlaamse Volk en van de Nederlandse taal en cultuur. Talrijke publikaties, o.m. in de Dofelreeks en de reeks Ons Erfgoed, zijn door deze zorg ingegeven. Het VNV zette zich schrap tegen de annexionistische politiek van DeVlag en Algemeene SS-Vlaanderen en verbood zijn leden het lidmaatschap van deze organisaties.

Na het overlijden van Staf de Clercq, te Gent, werd te Brussel op het Hoofdkwartier van het VNV een spoedvergadering van de Raad van Leiding gehouden om de opvolging te regelen. De secretarissen-generaal V. Leemans en G. Romsée, die op deze vergadering aanwezig waren, drongen er sterk op aan dat dr. Hendrik J. Elias onmiddellijk en zonder uitstel zou aanvaardden Staf de Clercq op te volgen als leider van het VNV. Ook de overige aanwezigen drongen aan, zodat Elias, na eerst bedenktijd gevraagd te hebben, uiteindelijk de opvolging onmiddellijk aanvaardde. De bedoeling was de Duitsers voor een voldongen feit te plaatsen en verzet tegen de persoon van Elias te voorkomen. Reichsführer-SS Himmler heeft inderdaad achteraf

in een persoonlijk schrijven aan president Reeder scherp geprotesteerd tegen de aanstelling van Elias als leider van het VNV en SS-Obergruppenführer Berger heeft nog gepoogd deze aanstelling ongedaan te maken. Elias was beslist geen „persona grata” in de kringen van de SS. Reeds voordat hij leider werd, had hij scherp positie gekozen tegen de verduitsings- en annexatiepolitiek en een aanval gedaan op de DeVlag en impliciet op de achter de DeVlag staande SS, o.a. in een ophefmakende redevoering die hij in augustus 1941 gehouden had te Gent.

De politiek, door Elias als leider van het VNV gevoerd, was erop gericht het eigen volksbestaan te verdedigen en te pogen van Duitsland waarborgen te verkrijgen. In talrijke redevoeringen legde hij de nadruk op het bestaansrecht van het Vlaamse volk, o.m. in een rede voor de studenten te Gent op 14 april 1943. Hij nam ook initiatieven om het volksbewustzijn in Vlaanderen te versterken, o.m. door de publikatie van brochures (Reeks Ons Erfgoed, b.v.). Belangrijk is zijn brief van 7 mei 1943 aan de president van de Militärverwaltung te Brussel, generaal Reeder, waarin hij de grieven van het VNV opsomde en aandrang op klaarheid en waarborgen. Zijn politiek leidde tot een open conflict met de SS-instanties. Het lidmaatschap van de Algemeene SS-Vlaanderen was onverenigbaar met het lidmaatschap van het VNV. Op 17 oktober 1943 werd het de leden van het VNV ook verboden nog lid te zijn van DeVlag. Elias zette ook de werving voor de Waffen-SS stil. Een onderhoud met Reichsführer SS Himmler persoonlijk in februari 1944 bracht geen verbetering in de verhoudingen.

Elias heeft het staken van de collaboratiepolitiek en de ontbinding van het VNV ernstig overwogen. Hij botste, evenals zijn voorganger De Clercq, op het verzet van vrijwel alle VNV-ers in bestuursambten die de voortzetting van de collaboratiepolitiek noodzakelijk achtten in het belang van de bevolking en wezen op de catastrofale gevolgen die het staken van deze politiek zou hebben voor het land door de verlamming van heel het bestuurlijk apparaat. Bovendien was er de morele verantwoordelijkheid tegenover de Vlaamse vrijwilligers aan het Oostfront die in dit geval in een tragische situatie zouden komen.

Een rol speelde ook de bezorgdheid om het communistisch gevaar dat men wist ook in eigen land aanwezig te zijn, georganiseerd en bewapend. Een zogenaamde „derde hypothese” werd aangehouden als een mogelijkheid: een afzonderlijke vrede in het Westen. Uitgeweken naar Duitsland in september 1944 verklaarde Elias iedere politieke activiteit te staken, weigerde hij iedere medewerking van het zg. Bevrijdingskomitee en werd hij gearresteerd en in Zuid-Duitsland afgezonderd en geïnterneerd. Met het eind van de oorlog verdween het VNV. De leiders werden zwaar gestraft en ook de gewone leden werden beroofd van hun burgerlijke en politieke rechten.

LITERATUUR: a) voor de oorlog: *Dietschland Hou-Zee! Kester 1934-1935* (1935); - *De Dietsche Volksstaat* (1935); - *Kester 12 juli 1936. Tweede landdag van het VNV* (1936); - *Herinneringsalbum Verkiezingen 1936* (1936); - H.J. Elias, *Het V.N.V. in de politieke branding* (1936); - H.J. Elias, *De regering verklaart ons den oorlog. Het V.N.V. antwoordt* (1936); - Paul de Mont, *Het accord V.N.V.-Rex en zijn nationale beteekenis* (1936); - *Het antwoord VNV-Rex. Samenvatting van de verschillende bedenkingen op een vergadering*

van christelijke arbeiders van 't ACW op 14 oktober 1936 (1936); - S. de Clercq, *Het V.N.V. en het militaire vraagstuk* (1936); - S. de Clercq, *Meer dan ooit los van Frankrijk* (1937); - S. de Clercq, *Inzichten en Standpunten* (1937); - S. de Clercq, *Het V.N.V. en het Duitsch Nationaal-Socialisme* (1937); - *Hier is het V.N.V. Doelstelling en Programma* (1937); - V. Leemans, *De Vlaamsche Arbeidsorde in de branding* (1937); - *Edingen onze grond* (1938); - S. de Clercq, *Redevoering in de Kamer van Volksvertegenwoordigers* (1940). Periodieke pers: *De Schelde* (dagblad tot 1936); *Volk en Staat* (dagblad vanaf 1936); *Strijd* (weekblad, 1936-'40); *Sinjaal, Kamporgaan van het Vlaamsch Nationaal Syndikaat V.N.S.* (vanaf 1936); *Arbeidsorde* (tijdschrift, vanaf 1938); *Volkskamp* (maandblad der V.N.V.-studenten, vanaf 1936); *Deltakamp* (maandblad voor de Vlaams-nationale Jeugd, 1936-'37), daarna *Jong Dietschland*. - b) Tijdens de oorlog: talrijke brochures, o.a.: *Bindende Verklaring van Staf de Clercq* (september 1941); F. Daels, *Nieuwe Tijden* (1941); R. Tollenaere, *Ons volk in de nieuwe tijd. Naar de nationale orde en de socialistische gemeenschap* (z.j.); R. Tollenaere, *Nationaal-socialisme of bolsjewisme? Leven of ondergang van Europa* (z.j.); J. Brans, *Vlaanderen en de idee belge* (1941); J. Brans, *Bevolking en levensruimte der Nederlanden* (1941); J. Brans, *De Rijksgedachte* (1942); J. Brans, *Ons volk en zijn taal* (1943); W. Moens, *Onze volksche adel* (1942); *Rouwalbum Staf de Clercq* (1942); *Album Dr. R. Tollenaere-marsch* (1942); A. Mermans, *De Leider. Schets van het leven van Staf de Clercq* (1942); H.J. Elias, *Heldenherdenking. Rede uitgesproken op 24 januari 1943* (1943); H.J. Elias, *Rede gehouden op den Landdag van het V.N.V.-studentenfront te Gent op 14 april 1943* (1943); H.J. Elias, *Rede op de kaderdag V.N.V. te Brussel op 6 juni 1943* (1943). - In de reeks *Ons Erfgoed*: A. Stubbe, *Vlaanderen's geschiedenis en kunsthistorie* (1943); J. Verhavert, *De groei van ons volk* (z.j.); H.J. de Vleeschauwer, *De constanten in het Nederlandsche geestesleven* (1943); L. van de Weghe, *De wording van het natiebewustzijn in de Nederlanden* (z.j.); J. Horemans, *Nationale motieven in onze muziek* (1944); U. van de Voorde, *De nationale traditie in onze beeldende kunsten* (1944). - Periodieke pers: *Volk en Staat* (dagblad); *De Nationaal-socialist* (weekblad, 14 juni 1941 - 2 september '44); *Volk en Kultuur* (weekblad, 1 februari 1941 - 26 augustus '44); *Vrouw en Volk* (maandblad, juli 1941 - juli '44); *De Jonge Nationaalsocialist* (august 1941 - december '43); *Ons Vaderland* (Orgaan voor de Vlamingen in Walenland, 1941-'44); *Leiding* (Orgaan voor het kader van het V.N.V., maandblad); *De Daad* (mededelingen voor de leden van het V.N.V.) e.a.

FRANS VAN DER ELST